

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Mester utca 1382.</p>
--	---	--

A protestáns olvasó közönséghez!

Már ezen 2-dik félév kezdetével jeleztük volt, „hogy ha az alkotmányozó zsinat megnyílik s a kellő pártolás megleend: gondoskodni fogunk lapunknak gyorsabb időközökben hetenkint egyszer vagy kétszer is megjelenhetéséről;“ miután többfelől felszóllítottunk, hogy kívánatos volna, ha tájékoztatást nyújtanánk arra nézve, hogy mily mérvben szándékozik lapunk a zsinati tárgyakkal foglalkozni s mily terjedelműek lesznek a tudósítások és mily időközök alatt fognak azok a közönség kezeihez eljuthatni, tehát a rendszeres előintézkedések ez ügyben megtétnének: e tekintetben a következő értesítést adhatjuk:

Miután a közérdekeltség azt kívánja és feltételezi, hogy ezen tudósítások minél gyorsabban megjelenjenek és közkézen forogjanak, tehát minden napról, midőn gyűlés tartatik, legalább féliven, de egy iven is fogjuk a gyorsirói feljegyzések után a gyűlések és tanácskozások menetét, a beszédeket, nem különben a tervezeteket, bizottsági munkálatokat ismertetni és közölni, eképen a „Debreczeni Protestáns Lap“ melléklapja gyanánt a „Zsinati Tudósító“-t szerkeszteni.

A „Zsinati Tudósító“ tehát a zsinat tartama alatt, midőn gyűlések lesznek és tárgyak, melyeket közölhet, mindennap meg fog jelenni fél vagy egy iven.

Hogy ezen melléklapnak mi legyen az előfizetési díja, azt meg nem határozhatjuk, függvén az többféle körülménytől, nevezetesen a zsinat most mindjárt huzamosan együtt tanácskozik-é? vagy talán bizottságokra oszolva, a teendőket fel-

osztva, bizonyos időre elnapolja magát? Épen azért nem előfizetésre, hanem utólagosan a költségek megtérítésére kérjük az olvasó közönséget; még pedig figyelembe véve azt, hogy e vállalatnál a gyorsirókat, a kikiről már eddigelé gondoskodtunk, dijjazni kell s még a nyomtatás is több költségbe fog kerülni, a mennyiben éjjeli munka is igényeltetik, félív után 5 krt vettünk számításba. Ezen ár azonban, ha a pártolás az olvasó közönség részéről teljes mérvben nyilvánul, alább is szállitható lesz.

Lapunk tisztelt előfizetőinek a mellékletet küldeni fogjuk, kivévén, ha valaki határozottan kijelenti, hogy a „Zsinati Tudósító“-t nem szükségesli.

A „Zsinati Tudósító“ 1-ső száma október hó 15-én már meg fog jelenni, miután szükségesnek tartjuk, hogy a zsinati előkészületekről s az egyetemes konvent bezárulása után addig történendő dolgokról, a zsinati rendező bizottság működéséről némi tájékoztatást és ismertetést adjon, egyszersmind hozni fogja a megválasztott képviselők névsorát egyházkerületenkint összeállítva.

Ajánljuk protestáns hitrokonaink pártolásába ezen törekvésünket s kérjük a megrendelésekre az előleges jelentkezéseket, hogy a kiadásra nézve magunkat tájékozhatassuk.

A megrendelések a „Debreczeni Protestáns Lap“ kiadó hivatalába Kis-Mester-utca 1382. sz. küldendők be.

Debreczen, 1881. aug. 27.

A „Debreczeni Protestáns Lap“
szerkesztősége.

Védekezés, vagy méginkább köszönetnyilvánítás.

(A lelkészválasztási törvény tárgyában.)

E lapok f. évi 23. és 24. számaiban egy cikk jelent meg Pótor Dániel tollából „A lelkészválasztási törvényről”, melyben sok olyat mond rólam, a mi merő ráfogás s a mit nemcsak a magam, hanem a szóban forgó lelkészválasztási ügy érdekében is, felelet s illetőleg védekezés nélkül hagynom nem lehet.

Hogy cikkiró ur a lelkészválasztási törvényre nézve tőlem, sőt „Tiszántuli”-től is eltérő véleményben van, a mennyiben a hivatali képesség különböző fokait el nem ismervén s a tudományos képzettséget sem tartván ugyaszólva semminek. — nem ezeket, hanem bizonyos külső kategóriákat akar tenni a lelkészválasztási törvény alapjává: ez ellen semmi szavam nincs; az ő véleménye ép oly jogosult arra, hogy az eszmecserében meghallgattassék, mint bárki másé, legfeljebb is csak azt lehet rá mondani: „quot capita, tot sensus.”

Az ellen sem lehet semmi szó, hogy cikkiró ur minket, kik a lelkészválasztási törvényt illetőleg, véleményünket előbb nyilvánítottuk, csak az elmélet embereinek tart, mivel hogy „a hibás rendszabály általi nyomást nem érezzük” s e tekintetben inkább szereti követni a praxis embe-
rét, — minket pedig a lelkészválasztási törvény feletti eszmecserére kevésbé hivatottaknak tart. — Ez merőben gusz-
tus dolga, noha lehetne talán erre is annyit mondani, hogy elfogulatlanabban ítélhet bármely tárgyban az, ki abban személyesen nincs érdekelve, mint az olyan, ki talán a tárgyat az önérdek szemüvegén keresztül tekinti. Mert abban igaza van cikkiró urnak — és ezt őszintén bevallom — hogy én legalább „a hibás rendszabály általi nyomást” nem éreztem soha, s felőlem — ha csak saját egyéni érdekeimet tekintem — a lelkészválasztási szabályok világvégezetéig maradhatnának ugy, a mint épen most vannak. Sőt még azt is bevallom, hogy talán bünt követek el s mintegy hálátlan vagyok multam iránt, midőn a korlátlan szabad választás ellen harcolok, a melynek alapján lettem én is — mint sok más — gyülekezetem osztatlan szavazatával megválasztva. Hanem hát az apostoli elv szerint „ne nézze ki-ki csak a maga hasznát, hanem az egyebeknek is hasznokat nézze.” És ha az ember ez elvből kiindulva s önmagát mintegy megtagadva, a mások érdekéért sikra száll és a véleményharcba bele vegyül: ezért mindent megérdemlene inkább, csak azt nem, hogy ráfogásokkal gyanusítottassék s épen egy oly társától kapjon szemrehányást, ki egyike azoknak, kiknek érdeke mellett — kapcsolatban a legfőbb czéllal, a közérdekekkel — meggyőződésből küzd, eltekintve attól, hogy azzal már hivatalánál fogva bajlódni s az ügyet tanulmányozni köteles.

Ily ráfogás cikkiró urtól, először is az, mintha én „a tárgy megvitatása és megvilágítása” helyett „a személy dorongolását” tűztem volna ki czéloomul s ezáltal „szegénységi bizonyítványt” állítottam volna ki magamról. — Nézze meg bár akárki az általam irt cikket: a „Tiszántuli” álneven kívül (a melyet pedig azt hiszem csak nem „dorongoltam?”) semmi más név vagy személy nincs abban fölemlítve és ledorongolva. — Én nem tettem semmi mást, mint azt, hogy elsőben is előadtam egyházmegyénk indítványának indokait, azután pedig utaltam az erdélyi lelkészválasztási

szabályokra, mint a melyekben vélem feltalálni egy minden érdekeket és igényeket lehetőleg kielégítő új lelkészválasztási törvény elemeit. — És mégis P. D. ur, mintha én a magam munkálatát terjesztettem volna elő, azt mondja, hogy munkálatomban tévedtem, nemcsak de szégyenköre is akar állítani, mintegy leczkértető hangon mondván: „Ha valaki munkálatában tévedt s tévedését szemére vetik: ezen egyáltalában nincs mit szégyenelni; botlani de felkelni, mindennapi emberi dolog.” Mire én meg azt mondhatnám: Quis te constituit praeceptorem meum?

Igaz, hogy a képesség osztályozására nézve nem adtam, mint P. D. ur kívánta volna „csak egy rövidke kis tervezetet” sem, mert hiszen ott van az egész terjedelmében az 1876-dik év június 11—17. napjain Nagy-Enyeden tartott egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvének 87-dik számában s a 47-től 55-ig terjedő lapokon az egész választási szabályzat feltalálható. Megláthatná abban P. D. lelkész társam, hogy a képesség osztályozása se nem czélszerűtlen, se nem kivihetetlen, mert ez ott már évek óta gyakorlatban van s én legalább, ki többször megfordulok az erdélyi részekben, semmi panaszt nem hallottam ellene; megláthatná továbbá, hogy a képesség osztályozásán valamint ama szabályzat nem érti, ugy én — ki arra hivatkoztam — sem érthettem egyedül az iskolai vagy pedig az egyetemekről hozott bizonyítványt, s hogy ama szabályzat ha nem nullificálja is ezeket oly annyira, mint cikkiró teszi, de a gyakorlat terén szerzett érdemnek és jelességnek legalább is ad annyit — ha nem több — jogot, mint a tudományos elméleti képzettségnek. Azonban valamint nem kívánhattam azt, hogy ama terjedelmes szabályzat e lapok szűk terén utánnomassék: ugy azt sem hittem, hogy ha valaki a lelkészválasztási ügy szövegére hozott kérdésében érdekelve van, s méginkább ha e kérdésben véleményt akar mondani, fáradságot ne vegyen magának, legalább a hazai ref. egyházkerületekben ez idő szerint érvényben álló lelkészválasztási szabályokkal megismerkedni, — mert igaz ugyan, hogy „valamit csak leírni és kimondani, az alkalmazást pedig másra bízni, ez nagyon kényelmes dolog,” de az is igaz másfelől, hogy hozzászólni oly tárgyhöz, melyet nem ismerünk és nem is tanulmányoztunk: igen nehéz feladat.

(Vége köv.)

A reform. népiskola-tanítók budapesti országos gyűléséről.

(Folytatás.)

Feltűnőnek találok a 3-dik pontot. E szerint az énekvezető tanító urak vinnék a főszerepet az isteni tisztelet dolgában is. — E pont elolvasásakor az jutott eszembe, hogy a mindenben tekintélyét féltő s mindenáron tekintélyre jutni akaró embernek nevezett főreg, mily könnyen lesz neveltségessé, ha magára nem vigyáz. — De midőn ez eszembe jutott, ugyanakkor mélyen el is komorodtam. Hogy is nem! El kelle szomoródnom okvetlenül — a felett, hogy mi lelkipásztorok ma már annyira vagyunk, hogy bennünk nem csak paedagogiai szakavatottság, hanem egyszerű isteni tiszteleteink rendezéséhez megkívántató liturgiái jártasság sincsen; hogy már a tanító urak az isteni

tisztelet rendezéseért is felelősek kell hogy legyenek, mert abban a tanítói elemnek — a művészeti elemmel való összhangzásba hozatala — mely eddig egyedül s egyenesen a lelkész teendője volt — sérti, — nemcsak, de aláásta tekintélyüket. — A templomi énekek kiválasztása kizárólag az énekvezető tanító joga legyen! Halljátok-e ezt lelképásztor társaim! — Ti megcsináljátok, megtanuljátok egyházi beszédeiteket egyik-másik alkalomra; elgondoljátok magatokban: mily szép, mily összhangzó s ennél fogva mily szívemelő, építő hatású lesz a másnapi isteni tisztelet! Elgondoljátok, hogy a 139-dik zsoltár 1. 2. 4. verse mily szép összhangban fog majd állani a ti Istennek mindenütt jelenvalóságáról mondandó beszédekhez; s hogy mily szép lesz arra kijövet ráénekelni a 91-dik zsoltár 1-ső versét, mivel hogy ti a beszédben azt állítottátok az ember legfőbb boldogságának, ha a mindenütt jelenlévő Istennek óltalma alatt áll. — Hajh! de hiába! — Boldogságtok, akarom mondani ezen benső meglegedésetek csak álom! Felettetek ül és székel egy hatalom, mely kivette kezetekből az isteni tisztelet összhangjáérti felelősséget! Az énekvezető tanító, az ő kizárólagos jogánál fogva, bemenőre majd elénekli: Perelj úram! perlőimmal; kijövöre meg, mert hallotta, hogy ti az egyházi beszédben azt mondtátok: mindenütt jelenvaló az Isten! majd elénekli ő is a 72-dik dicséret 5-dik versét, mert abban is előfordul ez a szó: mindenütt! — Minek keresne tovább? Hiszen neki, az ő kizárólagos énekválasztási jogánál fogva szabad azt énekelni a mit akar, a mit tetszik. — Sőt majd a Tisza mentén, hol még ma is diktálják az éneket, még zsoltárt se visz a karba, hanem maga ír éneket s azt kiáltatja ki — mert ha a választás az övé, a tartalomhoz sem lehet senkinek semmi köze!

Ne menjünk ennyire uraim! Az isteni tisztelet rendjéért, összhangjáért nem önök, t. énekvezető tanító urak, hanem a lelkész a felelős. — Engedjék meg azért s ne igtatassák törvénybe ama kívánalmukat; — engedjék meg, hadd legyen joga a papnak megüzenni szombaton, hogy beszéde mi tárgyú s melyik ének az ahoz legillőbb. — Önök vezessék az éneket a nép előtt, ez joguk, ez kötelességük; de hogy melyik éneket vezessék: annak meghatározását bízzák a lelkészre, mert az isteni tisztelet rendjéért az a felelős.

Avagy talán — s itt már megint a gyanúsítás terére lépek — azért szeretnék az énekvezető tanító urak ezt a kizárólagos jogot, hogy az éneklésben járatlanságuk próbára ne tétethessék? azaz hogy meg legyenek kimélve azon kellemetlenségtől, melyszerint minden éneket megtanuljanak, nem tudván, hogy melyik lesz alkalmas az egyházi beszédhez? Ám legyen, hogy ez az ok. — De akkor ne kérjék törvénybe igtatását, mert azt indokolni csak azzal lehet, hogy a lelkész néha azon ének eléneklését is követelheti, melyet az énekvezető nem tudván, meg kellene tanulnia. — Két-három vagy négy éneket megtanulni — s éveinket ennek tudásával szépen leélni, csakugyan könnyebb is, mint az egészet tudni, — bár mindenestre unalmas lehet.

A 4—9. pontok olyanok, melyekhez szintén sok szó fér, melyeknek zsinatilag elintézése bajos dolog lesz, mert nem a zsinatra, hanem az egyes egyházakra tartozik, a melyeknek önkormányzati jogkörébe vág. — Hogy például a tanítók ne az úgynevezett „helyosztó” egyházmegyei gyűlések által csereberéltessenek most ide, majd amoda: — ez

helyes kívánalom — és nagyon sok helyen keresztül van vive. De hogy tanítóválasztás csak akkor legyen eszközölhető, ha a pályázat valamely tanügyi lapban nyilvánosságra hozatott: ez már oly dolog, melyhez egyfelől szegények vagyunk, másfelől pedig nem tudom, hogy ilyes pályázat nélkül is, miért ne választhatna az egyház általa már ismert egyének közül. — Hogy ne három, hanem 400 frt legyen a fizetési minimum, ennek óhajtása helyes. — Hogy törvénybe igtatásával 400 frt lesz-e a 300 vagy 200 frtból: azt bajos elhinni. A lelkészi fizetésekre nézve is kimondták már ezt sokszor, sok helyen, hogy minimum 600—800 vagy ezer frt. De azért ha törvénybe lesz is igtatva: csak pium desiderium lesz az még sokáig. Ilyen pium desiderium az is, hogy a fizetések pontosan kiszolgáltassanak, évnegyedenként, előre vagy utólag s az egyházi előjáróság által stb. (Ebben — már zárjel közt legyen mondva — nem olyan nagyon félnek a papi befolyástól. Tudjuk pedig, hogy az egyházi adóval, papbérrel, annak kivetésével — behajtásának szorgalmazásával, általában a lelkésznek kell legtöbbet bajlódni. Ebből a bajból azonban nem kérnek, hanem az évnegyedi ráta pontos kiszolgáltatását kéri törvény által megrendeltetni.) Jobb, helyesebb és czélszerűbb lett volna eme pontok helyett egy ilyet venni fel: az eddigi vegyes fizetések, minden újabb bekövetkező változás után, mindenütt készpénzre változtatva állapítassanak meg, hogy a tanítónak sem terményeladás, sem gazdálkodással ne kelljen idejét a tanügy kárára elvesztegetni. — Igaz ugyan, hogy újabb erős képzelődéssel azon gondolatra jött néhány paedagog nemzetgazda, hogy a tanítónak kell adni az irányt az okszerű gazdálkodásban is. — Ez azonban szerencsétlen gondolat; még ábrándnak is tökéletlen, gyakorlatiatlan, mert a kinek 10 hónapon át naponta 5 órahosszat az iskolában a helye: az nem lesz mint a gazda sohasem, mert helye nem a mezőn, nem a nyírésnél stb. van, hanem az iskolában. És ha elhanyagolta — mert vagy az iskolát, vagy a földet, de valamelyiket el kellett hanyagolnia, ha mondom elhanyagolta a tavaszi s őszi főmunkákat, nem tudom megérteni, minő mint a gazdálkodást mutathat fel az aratás végén, vagy a nyomtatás alkalmával, mert szüniideje csak ekkor vagyon.

A 10-ik pont szerint a tanító az iskolaszék tagja lenne. Ott, hol egy tanító van: az az egy tanító; a hol több van: ott minden 5 tanítóra egy képviselő. — Hogy a tanító az iskolaszéknek tagja legyen s annak minden oly összejöveteleiben tevéleges részt vegyen, mely a tanügy szellemi oldalát illeti: ez ellen azt hiszem nem igen lehetne semmi kifogást tenni. — Így is azonban ott, hol több tanító van, a tanító iskolaszéki tagot nem a tanítótestület, hanem az egyháztanács által választatnám, mert nem a testület képviselésére, hanem a tanügy képviselésére s ott ha arra képes, szakszerű jelentés, vagy javaslatételre volna utalva.

Szerintem mind az iskolaszék, mind az egyháztanács kormányzó testület. Végrehajtó hatalomként szerepel azon ügyekben, melyeket a felsőbbség végrehajtandókul eléje szabott s intézkedik ott, hol önkormányzati jogainknál fogva — első sorban intézőnek kell lennie. — Mint ilyen testület, alkotmány tervezetünk értelmében népképviselői alapon jött létre s így a lelkészen kívül — hivatalból nem — csak választás útján lehet valaki tagjává. — Így gondol-

koztak az alkotmánytervezet készítői is, midőn felvették egy §-ba, hogy a tanító egyháztanácsnokká megválasztathatik s ekkor szólási s szavazási joga van az egyháztanácsban, ellenkező esetben azonban, ha nem egyháztanácsnok, jegyzője lehet a tanácsnak, de ekkor csak szólási joga van. És ha már tekintetbe vesszük azt, hogy az egyháztanács tagja a nép által választatva csak oly egyháztag lehet, ki 24. évét betöltötte, nincs gyámi vagy szülei hatalom alatt s egyháza iránti kötelességét teljesít: ugyan hogy fogjuk népképviseleti alapon álló testületnek tartani az oly testületet, melynek oly választott tagja is van, kit nem a nép választott, ki — a legtöbb helyen — egyházi terheket nem visel, egyházi adót vagy párbért nem fizet? Aztán ha a tanító beválasztatik az egyháztanácsba: kit fog ott képviselni? Tanító társait? Nem, hanem a népet, mely képviseléstől őt megbizta. — Vagy a tanügyet fogja képviselni? Specificie ezt sem; mert csak annyiban jön és jöhet ott tekintetbe, mint bármely más, a tanúgyhoz némileg értő művelt ember.

(Vége köv.)

Temetési énekszó.

A protestáns temetési szertartásnak egyik kiváló része a temetési énekszó, részint azért, mert ez a legegyszerűbb temetkezésnél is felhangzik, részint azért, mert abban igen sok helyen a szép is tevőleges részt veszen; s nagy városokon, hol egyszerre több temetkezés történik s hol a harangszó czélszerűen magasra emelt díja miatt, a szegényebb felek kénytelenek a harangoztatást mellőzni, a temetési gyászmenetnek a koporsón kívül az énekszó adhatná meg ama komoly tisztességet, hogy úgy mondjam méltóságot, melyet egy temetkezésnek ki kell fejeznie.

Álljunk egy kis koporsó mellé, mely egy családfáról letört gyenge bimbót rejteget, a gyermeki élet ártatlan örömeivel s gyászba borult kedves emlékeivel; vessük szemünket egy megkoszoruzott koporsóra, melynek csendes árnya egy ifju korában megtört sziv elhaló reményeit takargatja; vagy tekintsünk egy hosszú életet élt, sokat küzdött és szenvedett agg ravatalára: a szeliden hangzó temetkezési ének meghatottságot szül, emeli a vallásosságot s gyakran hozza az első csepp gyógyító balzsamot a fájó sziv sebeire.

Mindez azonban csak akkor következhetik be, ha a temetkezési ének és éneklés, a temetés komolyságának, ünneplésének és méltóságának megfelelők.

Akár halotti énekeinket vesszük bírálat alá, akár az éneklés minőségét vizsgáljuk meg: temetkezésünk igen sok tekintetben esik kifogás alá.

E kettőről, — halotti énekeinkről s magáról az éneklésről legyen szabad egyet-mást e lap keretében röviden elsorolni.

Hogy halotti énekeink a 16. század végén vagy a 17. század elején készülhettek, azt maga a halotti énekes könyv elég hiven igazolja, mert 1698-ban lett átnézve, kijavítva és sajtó alá bocsátva; tehát már akkor sem lehettek velők nagyon meglegedve hitfeleink, mert különben nem látták volna szükségét annak, hogy az énekeken javítsanak. Azóta maholnap két századdal vénült az idő, melynek kezeiben minden régebb megavul s mely méhében újabb virágokat, újabb gyümölcsöket nevel; azóta nyelvünk, hitbeli nézeteink

s az egyházi szertartások iránt való felfogásunk nagyon sokat változtak, költészetünk körülbelül átélte arany korát; azóta készült új énekes könyvünk templomi használatra s folyamatban van már annak is megújítása; azóta az egyházi élet terén száz meg százféle czélos és nem czélos irányos mozgalom és vita indult meg és lett befejezve vagy befejezetlenül eltemetve: csupán halotti énekeink nem gerjesztettek figyelmet az illetőkben, kiknek tehetségökben áll javítva újítani.

A tiszántuli egyházkerületben, — igazabban szólva annak legnagyobb részében, — a fenebb említett 1698-ban átnézett halotti énekes könyv közhasználatu még ma is; ennek elavult énekei zendülnek meg kevés kivétellel a koporsók mellett s a siroknál. Vannak ugyan helyek, hol a közhasználatból régen kimaradt az énekes könyv, de azt épen nem lehet kedvező jelenségnek tartani, mert ilyen helyeken rendszeren az illető énekvezetők készítnek alkalomszerű énekeket, mikben igen ritkán van köszönet, mert századikban lehet költői emelkedettséget, hitbeli melegséget s vallásos hangulatot találni; de ha mindezekkel dicsekedhetnének is, mert kánoni jóváhagyást nem nyertek, jogszerűen nem használhatók.

A mi magát az említett énekes könyvet illeti, nyíltan be lehet vallani, hogy legalább fele részben olyan énekeket tartalmaz, melyeket soha nem használnak. Lehet ugyan, hogy e tekintetben a vádat valaki az énekvezetőkre háritaná s találkozik is olyan énekvezető, ki 35 év óta 8–10 ének egy hangu dallama mellett jeleskedik a temetkezéseknél; de viszont nincs rajta mit csodálni, ha az elavult szövegű énekek nagyobb része mellőzve van. Például egyetkettőt a használtabbak közül legyen szabad ide igtatni.

A 4. ének így kezdődik:

Im látod virág voltát,
Mely hirtelen elhervad;
Isten az halál által
Engemet kiszólta.

A 32. ének 1. verse:

A nap eljő nagy haraggal,
Mely megemészt mindent lánggal,
Dávid mondja ezt Szent Pállal stb.

A mi véleményem e két versről alkothatni, az alkalmazható majdnem minden énekre egyiránt; s a hol költői szépség, megható eszmék is fordulnak elő, azokat az elavult nyelvezet kellemetlenné teszi.

A másik fő hibája az énekes könyvnek az, hogy majdnem minden éneknek két annyi verse van legalább is, mint a mennyi tulajdonképen szükséges. Egy halotti éneknek, az uti és siri énekek kivételével, — ha három verse van, teljesen elegendő; a többi csak a helyet foglalja, soha nem használják s csak a könyv árát emeli.

Harmadik hibája az énekek dallamában áll. Nem vagyok ugyan zeneszerző, s zenészeti törvények szerint ez énekdallamok becsét értékelni nem tudom, — de csak jó fül kell hozzá, mely a szépeket kiválogassa s alig talál a különben is kevés dallan között egyet-kettőt, mely a 8. és 45. ének dallamához hasonlítható lenne s így használatra méltó volna.

Igénytelen véleményem szerint tehát, — ha temetkezési szertartásunkon javítani akarnánk, első teendő lenne az énekes könyvnek nem megjavítása, hanem készítettése egy

ujnak, egy jobbnak új szöveggel, új dallamokkal s legfelebb csak azon dallamok s talán szövegek hagyatnának meg, melyek a mai kor kívánalmának megfelelnek. A tulajdonjogot a ft. egyházkerület magának megszerezheti s ez bizonyosan meghozná a könyvre teendő költséget is; és midőn tervezve van templomi énekes könyvünk megújítása, legcélszerűbb lenne a halotti énekek megújítását is ezzel egy időben eszközölni.

(Vége köv.)

Lelkeszi körök szükségessége, különös tekintettel a segédlelkészekre.

Jel.: Kezdi buzgón, már sokra menél, halad
a ki megindul
Mig porban fetreng a henye, gyáva erő.
V ör ö s m a r t y.

A XIX. század elején nemzetünk kebelében megindult társulási mozgalom, mely az erők egyesítése által óhajtott elérni az általa kitűzött célt, — s mely elsőben az akadémia, majd utóbb a Kisfaludi-társaság megalakulásában nyert nagyobb mérvű megtestesülést, lassankint áthatotta társas életünk mindegyik osztályát. — Az általános irányu társulatok mellett létrejöttek az egyes tudományszakok társulatai, melyek specialiter a saját szakmájukba vágó tárgyakkal törekedtek bővebben foglalkozni s ezáltal a tudomány sovár lelkek előtt a szakismeretek kiaknázhatlan bányáját megnyitni.

Igy állván a dolgok, szinte csudálatosnak tűnik fel az ember előtt, hogy a protestáns lelkeszi kar, — melynek pedig oly igen szép multja van nemzetünk irodalmának történetében — nem szervezkedett oly társulattá vagy társulatokká, melyekben egyes tagjainak állapotukhoz mért képzést biztosíthatott volna. Mert egyáltalában nem lehet ilyeneknek nevezni — habár elvitázhatlan érdemük van is — az időnkénti könyvkiadásra vállalkozott egyleteket; mert ezeknél csak az egyik cél az elméleti kiképzés forog szőnyegen. A gyakorlati tér egészen el van hanyagolva, itten az egyik-másik egyházmegyében fenálló lelkeszi körök vajmi keveset tevének e téren. Pedig ez utóbbi oldalnak odaadó művelése ép oly fontossággal bír, mint az előbbi s ha kellő gond fordítatnék rá, eleje lenne véve azon sok kellemetlenségnek, melyek az iskolából kikerült — s még az újabb időben felállított theologiai képzőtársulatok által sem eléggé kiképezhetett fiatal káplánok által elkövetettek. S vajjon, ismerve theologiai intézeteinket lehet-e kárhozzatni bennünket, ha egy vagy más gyakorlati dologban és pedig sokszor nagyon kicsinyesen fenakadunk. — E sorok írójával már többször történt, hogy nagyon kicsinyes ügyben principálisához volt kénytelen folyamodni. — Mondhatják erre nézve, hogy hisz épen azért kell practizálni! De hát a hol nincs principális, vagy a hol var elerőtlenedett beteges, magával jöhetőetlen.

Ezért volnának szükségesek a lelkeszi értekezletek. Itt az elméleti önművelődésen kívül, az ifju káplánok a gyakorlati dolgokba bevezettetnének az idősebbek, a tapasztaltabbak által; — a tapasztaltabbak megvitátnák a nem ritkán felmerülő kétes eljárásu ügyeket s alkalmat nyernének az öntudatos működésre. — Itt előadhatnák a saját magok egyházkormányzati rendszerét s a sokból kiválaszthatnák a jót. Igy eleje lenne véve azou sok kellemetlenségnek, mely

a lelkeszi járatlansága miatt részint magára, részint másokra háramlik. Meg lenne mentve a lelkeszi azon fájdalmas sebektől, melyeket igen gyakran az ügyeknek tapasztalatlansága miatti — rosszul vezetése következtében kap. Ezen sebek pedig nemcsak az időhöz kötött szenvedés, hanem igen gyakran az illető lelkeszi, sőt a lelkeszi testület tekintélyének csorbulását vonják maguk után.

Az általam említett — s a tapasztalatlanság miatt sokszor csorbát szenvedő tekintélyre, roppant nagy szüksége van a lelkesznek különösen ma, midőn a vallásosság — minek a lelkesz öre tartozik lenni — ugy a köznépnél, mint a közép osztálynál annyira hanyatlak; s vele együtt az erkölcstelenség mindinkább nagyobb mérvet ölt. Mert ha e tekintély meg van, a nép nem csak a lelkeszi, hanem az általa hirdetett vallásos igazságok s erkölcsi törvények iránt is tisztelettel viseltetik. — E tekintély előmozdítására nézve — állván az nagy részben a teendők ügyes és pontos vezetésében — tagadhatatlanul nagy befolyást gyakorolhatnának a lelkeszkörök, ha figyelmüket fentebb említettekre kiterjesztenék. — Mert annál jobban fentarthatja valaki tekintélyét s annál inkább tiszteletet gerjeszthet maga iránt, minél több önállóságot, jártasságot és tapintatot tanusít hivatalos teendői teljesítésében. Igy a lelkeszi is csak ugy várhatja hivatól az őt méltán megillető tiszteletet s ugy lehet tekintélye előttük, ha hivatalos ügyeiben kifogás alá egyáltalában nem eshetik. Az pedig bizonyításra sem szorul, hogy a különbeni egyenlő körülmények között, sokkal több jártasságot tanusíthat egyes teendők véghezvitelében az olyan egyén, kinek már az a megszokás és gyakorlatosság által ugy szólván természetévé vált, mint az, kinek a teendők folyamában a kezdet nehézségeivel is kell küzdeni. E gyakorlásra nézve pedig — különösen a fiatal káplánokat illetőleg — legalkalmasabbak a lelkeszi körök, hol az iparkodó erők vállvetve törnek a cél felé; — s mig egyrészt a haladásban versenyeznek, addig másrészt egymást támogatják jóakaratu tanácsaikkal. Ezeknél fogva a lelkeszkörök fontosságát tagadni nem lehet.

(Vége köv.)

T Á R C Z A

Csiky Lajos debreczeni theologiai tanárnak székfoglaló beszédéből.*)

Predikálás.

Ha az ember dicső éneket zeng mennyei Urának, ha a könyörgésnek tömjénét bocsátja fel hozzá, ezzel iránta való tiszteletét fejezi ki, tehát isteni tiszteletet gyakorol. Az olyan vallásos összejövetel azonban, mely pusztán éneklésből és könyörgésből áll, az ember vallásos szükségét huzamosabb időre nem elégítheti ki s a teljes isteni tisztelet ideáljának nem felelhet meg. Amaz istentiszteleti elemekben az ember közeledik Istenhez, de hogy a keresztyéni élet magaslatára, emberi méltóságunk érzetére fölemelkedhessünk, szükséges, hogy Isten is közeledjék mi hozzánk. Meg is történik ez az isteni tiszteletben részint már a szent

*) A mint lapunk legközelebbi számában jeleztük, Csiky Lajos székfoglaló beszédének tárgya volt a 3 első századbeli keresztyének nyilvános isteni tiszteletének ismertetése és jellemzése. E terjedelmes munkálatból némi részleteket mutatványul közölni óhajtván, először is a predikálásról szóló részt közöljük.

igék olvasása, de különösen a szent igék predikálása által. Csak ha a két elem egyesül egymással, akkor lesz teljes az isteni tisztelet. A lelkész mint liturgus a gyülekezet szája Istenhez, mint homileta pedig Istennek tolmácsa a gyülekezethez. Amott activ, itt passiv szerepet visznek a hívők; amott ők mondják el Istennek, a mit akarnak mondani, itt hallgatják, mit beszél hozzájuk Istennek lelke, a kit közvetít a hitszónok.

A keresztyénség legelső idejében a szorosán ugynevezett predikálás még ismeretlen dolog volt. Minden nyilatkozat szabad, önkénytelen, buzgó és visszatarthatlan volt a keresztyének gyülekezeteiben. Majd később a váltság nagy tényeinek egyszerű elbészéléséből állott a predikálás, mely még azért nem volt gyakran valamely fölolvasott szentirati szakaszhoz kötve, mert az újtestamenti kánon részben még megirratlan volt. Csakis akkor fejlődött ki a tulajdonképeni predikálás, mikor a rendkívüli lelki ajándékok tűnédezni kezdtek, s mikor az ujonnan írt szent könyvek is elterjedtek a keresztyének között.

Mivel már az apostoli korban is, de főleg ezután csakhamar kipusztultak az egyházból a rendkívüli lelki ajándékok, a predikálás joga, amaz ajándékok birtokosainak jogszerű örököseire, a clerus tagjaira, püspökökre, presbyterekre és diakonusokra ment át. Habár kezdetben mindenkinek joga volt is a gyülekezetben tanítás végett föllállni, nőknek soha sem volt ez nyilvános helyen megengedve, sem az apostoli korban (I. kor. XIV. 34. 35; I. Tim. II. 11. 12.), sem pedig az azután következő időkben. A negyedik kárhágói zsinat határozottan kimondja: „Mulier quamvis docta et sancta, viros in conventu docere non praesumat.“ Több eretnek felekezet azonban megadta a nőknek ezen jogot. Tertullian egy helyen így nyilatkozik: Ipsae mulieres haereticas quam proeaces, quae audeant docere.“ A montanisták felekezetének épen vezérelve volt, hogy a nőknek engedélyt kell a predikálásra adni s két próféta-nőjük, Priscilla és Maximilla épen úgy predikáltak elveiket, mint maga Montanus.

Az igazhitű egyházban a püspök kötelességei közé tartozott legrégebb időtől fogva a predikálás. Justin úgy írja le (Apol. I. C. 67.) az elnöklő testvért (πρεσβύτερος), mint a ki buzdítja a gyülekezetet. Chrysotomus magyarázva Pál apostolnak azon mondását, hogy a „püspöknek tanításra alkalmasnak kell lenni“, azt nem alkalmazza a presbyterekre vagy épen diakonusokra, hanem csak a püspökökre s másutt meg azt mondja, hogy az „a kinek nincs hatalmában a predikálás, tartsa magát távol a tanításnak trónjától.“ Alexandriai Cyrill úgy beszél a püspöki hivatalról, mint tanítói méltóságról (ἐπίσκοπος διδασκαλικόν). A püspök kötelezve volt átvenni a predikálást, mint hivatalának kiváló kötelességét s Ambrosius panasolja, hogy ámbár ő tanulatlan a theologiában és előkészülete ninesen, mégis kénytelen predikálni. „Cum iam effugere non possumus officium docendi, quod nobis refugientibus imposuit sacerdotii necessitudo. — Ego raptus de tribunalibus atque administrationis infulis ad sacerdotium, docere vos coepi, quod ipse non didici. Itaque factum est, ut pius docere inciperem, quam discere. Discendum est igitur mihi simul et docendum, quoniam non vacavi prius discere.“ (De offic. Minist. I. 1.) Augustinus gáncsolva a hallgatók azon szokását, hogy az egész egyházi beszéd alatt állanak s így kifárasztva testüket, figyelmük sem lehet éber, úgy hogy jobb volna ülnök, így szól: „Antistites sedentes loquuntur ad populum.“ E mondás aztán érdekes azon tekintetben is, mert megtanuljuk belőle, hogy az áfrikai provinciában az volt a szokás, hogy a predikáló ült, a nép pedig állott, míg némely más egyházakban mind a hitszónok, mind pedig a nép ült.

Ugy látszik ezen és több adatokból, hogy az áfrikai s általában a nyugoti egyházakban a predikálás joga teljesen a püspöknek tartatott fenn. Századokon keresztül hallatlan dolog volt ezen egyházakban, hogy a püspökökön kívül mások is predikáltak volna. Possidius Augustinus életéről írt munkájában beszéli, hogy midőn Valerius püspök Augustinus hatalmas tehetségét látva többször megengedte neki, hogy előtte predikáljon, ezzel olyan szokást hozott be, mely teljesen elűtött a provincia eddigi szokásaitól. Az egyszer megadott példa aztán gyakori követésre talált s szokássá vált, hogy a püspök engedélyével presbyterek is predikáltak. Ez azonban már az ötödik században volt így. A keleti egyházakban azonban, csaknem általában meg volt a presbytereknek a predikálás engedve, mert, a mint ugyancsak Possidius beszéli, Valerius épen az ő példájukból merítette eszméjét s annak tudatában semmibe sem vette az eljárása elleni éles kikeléseket. Jeromos oly féltékeny volt a presbyterek jogaira, hogy igen rossz szokásnak bélyegezte azok eljárását, kik megtagadják tőlük a püspök jelenlétében predikálhatóságát. Az egyháztörténelmi íróknál is találunk néhány e tárgyat illető szétszórt jegyzetre. Socrates beszéli, hogy miután a presbyter Arius tévnyezetével fölzavarta az egyház nyugalma, Alexandriában a presbytereknek nem engedték meg azután a predikálást. De ugyancsak ő beszéli azt is, hogy Atticus konstantinápolyi püspök presbyter korában folytonosan predikált. Chrysostomus egész predikatori pályája azon 16 évnyi időszakra esik, mely diakonussá avatattása és a konstantinápolyi püspöki székre emeltetése közt telt el. Azon predikációja, melyet a püspök és nagy gyülekezet előtt, presbyteri avatattása alkalmával mondott, még most is meg van. A predikálás hatalma és joga eredetileg tehát a püspököt illette meg, de ő felhatalmazhatott és hatalmazott is fel arra oly presbytereket, kik teljesítésére képesek voltak.

Az eset némileg másképen állott a diakonusokkal. Az egyház legrégebb korában a predikálás nem bízott reájuk és a hol a κηρύσσειν és a κήρυγμα kifejezések alkalmaztatnak reájuk vagy a hol a diakonus κηρυστής (vagy praeco) névvel neveztetik, az csak azon hivatására értendő, hogy ő hivta föl a gyülekezetet könyörgésre, ő jelezte az isteni tisztelet phasisait. Még az áriánusok is szokatlan dolognak tekintették, hogy Leontius, antiochiai árián püspök, Aetius diakonusnak megengedte, hogy nyilvánosan predikáljon. De bár így is áll a dolog, az edessai Ephrám tollából számos predikáció és más értekezés maradt ránk, pedig ő sohasem vitte a diakonusságnál felebb s munkáiból világosan látni, hogy ő azon predikációkat el is mondta, tehát itt is kivételt találunk az általános szabály alól. De minden kivétel mellett bizton állíthatjuk, hogy a diakonusok csak bibliaolvasásra voltak felhatalmazva, predikálniok pedig nem volt szabad és hogy ezen szabály csakis igen ritka esetben történt meg.

Sőt arra is találunk esetet, hogy világiaknak is megengedték a predikálást. Eusebius történelmi művében elbeszéli Origenes esetét, kit még mint világi egyént felszólított Alexander jeruzsálemi püspök, hogy predikáljon előtte s a püspök ezért megtámadtván, azzal védelmezte magát, hogy ez megszokott gyakorlat, ha a világi képesítve van a predikálásra. — Idéz aztán példákat, melyek különben ismeretlenek lennének előttünk, mint predikált Euelpis Larandaeban Neon püspök által szállítva föl, továbbá Paulinus Iconiumban és Theodorus Synnadában. A nyugoti egyházban azonban semmi adat sincs arra, hogy világiaknak valaha megadott volna a predikálás joga.

Nagy egyházakban, hol számos tagja volt a clerusnak, vagy a hol püspökök gyűltek egybe, szokásban volt ugyanazon gyüle-

kezetben egymás után több predikációt is tartani, még pedig úgy, hogy a legmagasabb állású személy predikált legutóljára. Az apostoli Constitutiókban erre nézve a következő szabályt találjuk: „Mikor az evangyliom felolvastatott, a presbyterek egymásután, de nem mindannyian, mondjanak a népnek intő szavakat s mindnyájuk után szóljon a püspök, ki a hajónak kapitánya vagy kormányosa.“ — Chrysostomus beszédeiben, melyeket még mint antiochiai presbyter tartott, több czélzás mutatja, hogy utána még a püspök következett predikálni. „De ideje már nekem elhallgatnom, mondja egy helyen, hogy mesterünknek ideje legyen még beszélni.“

A mi a predikálás idejét illeti, főalkalom volt arra az Urnak napja, a vasárnap s úgy vélik, hogy a mint az egyház némileg már berendezkedett, sokáig ez volt erre nézve az egyetlen kijelölt nap. Plinius Traján császárhoz küldött jelentésében szintén úgy beszél a keresztyénekről, mint a kik bizonyos meghatározott napon szoktak összejönni. Justin minden más napot kizárni látszik a keresztyén isteni tiszteletéről adott leírásában, mikor azt mondja, hogy a keresztyének „azon a napon, mely a napról neveztetik,“ tehát vasárnapon gyűltek össze. Ebből azt talán következtethetjük, hogy az urvaesora ünneplése s vele együtt az ige predikálása változatlanul megtartott minden vasárnapon, de azt aligha, hogy más napokon soha nem tartatott volna. És csakugyan, mint nem sokkal később Tertullianus beszéli, szerdán és pénteken, mint külön gyülekezések napjain szintén kiosztották az urvacsorát s kétségkívül predikációt is tartottak, mint a mely rendes és szokott alkatrésze az urvacsorai isteni tiszteletnek. A vértanuk emléknapjai (natalitia) is gyakori predikálásra nyújtottak alkalmat. Hasonlóképen a keresztyén év nagy ünnepei és böjtjei is predikációk tartásával jártak. A három első században már ismeretesek voltak a husvét, pünköszt és az epiphania ünnepei, az utóbbi azon tény emlékeztetése ünnepekként, midőn Jézus a keresztség által nyilvános szolgálatára felavattatott. Ezen ünnepeket hogy ne tisztelte volna meg predikációkkal is az egyház? Pamphilus azt mondja Origenesről, hogy ez csaknem minden nap intézett beszédek a néphez. Szokásban volt nem csak reggel, de estve is tartani predikációkat, különösen kiválóbb esetek, mint péld. vigiliák alkalmával, midőn t. i. valamely nagy ünnepet, vasárnapot, vagy vértanuk emléknapját megelőzőleg, áhitatos gyakorlatok közben az egész éjet, vagy legalább annak egy részét a templomokban fentöltötték a hivek. Ezen vigiliák Chrysostomus korában már nagyban virágoztak, ő mondja ugyanis, hogy „a vértanuk ünnepeinek előestéjén a hívők nappallá változtatták át az éjszakát szent örökösök által.“ Ugyancsak Chrysostomus több beszédéből nyilvánosan ki lehet venni, hogy azokat ő délután tartotta.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Egy nemesszivü alapítvány. Hildebránd József, a marosvásárhelyi királyi törvényszék érdemes bírása közelebről egy igen szép és valóban nemesszivü alapítványt tett a marosvásárhelyi ev. ref. főtanodánál.

Az alapítványról következő „szerződés“ van kiállítva:

Szerződés, mely köttetett kir. törvényszéki bíró Hildebránd József és a marosvásárhelyi ev. ref. főtanoda között az alábbiak szerint:

Hildebránd József az osztrák-magyar első általános tisztis-

egyletnél a 27,389-dik számú életbiztosítási okmány alapján, halál esetére biztosítva van 1000 frt o. é. összeg erejéig; e halál esetén esedékessé válendő összeget és összeghez őt, illetőleg örökösait illető jogát ezennel tulajdonjogilag ajánlódékozza és átruhazza a marosvásárhelyi ev. ref. főtanodára az alábbi kötelezettségek és feltételek mellett:

a) Hildebránd József halála esetén e szerződés alapján jogosítva van a marosvásárhelyi főtanoda előjárósága az ezennel átadott 27,389. számú biztosítási okmány bemutatása mellett, a tiszti-egylettől az egész 1000 frt o. é. biztosítási összeget kezébe venni s ez összeget a következőleg használja fel:

b) a szerződő főtanoda tanári fizetésének és díjainak pótlására fordítassék 400 frt o. é.;

c) ugyancsak a marosvásárhelyi ev. ref. főtanodánál „Hildebránd József alapítvány“ czim alatt kezeltessék 200 frt o. é., melynek évi kamatja kiadandó minden évben azon VIII. gymnasialis osztályu (jelenleg II. éves bölesész) tanulóknak, a ki a jogi pályára készül és jól tanul; e minősítvény mellett, ajándékozó rokona mások felett előnnyel bír;

d) a Gecse emberszereteti intézet pénztára gyarapítására fordítassék 100 frt o. é.;

e) a Marosvásárhelyt létező „Clotild“ székelyföldi leány árvaház és nevelő intézet alapjára özv. ügyvéd Szabó Domokosné Hildebránd Julianna emlékére adassék 70 frt o. é.;

f) a marosvásárhelyi kisdud óvoda pénzalapja gyarapítására adassék néhai Hildebrand Katalin emlékére 70 frt o. é.;

g) a marosvásárhelyi iparos önképző- és betegsegélyző egylet részére fordítassék 50 frt o. é.;

h) a marosvásárhelyi polgári iskola alaptőkéje javára fordítassék 50 frt o. é.;

i) a marosvásárhelyi tűzoltó-egylet alaptőkéjéhez csatoltassék 50 frt o. é.;

k) végül a marosvásárhelyi „nő-egylet“-nek fizessen a főtanoda 10 frtot o. é. azaz tíz frtot osztrák értékben.

Megrendelési felhívás „A Hit Temploma“ czimű egyh. beszédgyűjtemény II-ik kötetére. C. H. Spurgeon nyomán írta Könyves Tóth Kálmán.

Az első kötet félév alatt csaknem az utolsó példányig elfogyott. — Köszönet érte lelkésztársaimnak!

Miután több oldalról föl lettem szólítva, hogy a második kötetet a jelzett határidőnél hamarabb adjam sajtó alá s mivel már eddig is, több mint száz előfizető jelentkezett: kötelességül ösmertem, hogy a fölhívásnak engedve, a második kötetet minél rövidebb idő alatt kibocsássam.

Tájékoztatóul fölemlitem, hogy most is annyi példányt nyomtatok, a hány megrendelő jelentkezik. Óhajtanám, ha még ez év végén kikerülhetne a mű sajtó alól. Kérném azért, hogy a megrendeléssel illetőleg előfizetéssel ne méltóztassanak késlekedni. Igyekeztem azon, hogy a tartalom még érdekesebb legyen mint az első köteté. Tartalmazni fog 19—20 iven 35—38 beszédet. (Saul és Krisztus. Kalászszedgetők. Krisztus arcsképe. A rossz menség nem is menség. Értékes drágakő. Jónás! ne aludjál! Szunnyadó lelkek ostora. A sár-fal. Dicsőséges gyalázat. Nyer s mégis veszít. Nincs hely a vendéglőben. Haldokló Izrael stb.)

A megrendeléseknek két módja van, a. m. megrendelhető levelezési lapon, a mikor is a mű 1 frt 86 kr utánvétel mellett a megrendelő költségére küldetik meg, vagy előfize-

tés utján 2 frt utalványozása mellett; ez esetben a példányt annak idejében ajánlott keresztkötés alatt küldöm meg. Ajánlatosabb ez utóbbi mód, mert kevesebb költségbe jön, mint az utánvétel megrendelés. Egyszerre beküldött tiz előfizetés után egy tiszteletpéldánnyal szolgálók. A megrendelések egyenesen hozzám (K.-Laczháza (postahely) Pestmegye) intézendők. Kérem az utolsó posta és megye megjelölését. Az első kötet megjelenése alkalmával tanúsított szíves pártfogásért most is esedezem. — Kiváló tisztelettel vagyok — K.-Laczháza, 1881. szept. 15.

Könyves Tóth Kálmán.

Felhívás a „Vasárnap“ pártolására s terjesztésére. Isten kegyelméből egy éve, hogy a „Vasárnap“ megszentelésének előmozdítása, a családoknál, gyermekeknél, ifjaknál, felnővekedetteknel az evangyeliomi vallás és tiszta erkölcs, a keresztyénhez méltó élet megkedveltetése; hit- és vérrokonainknak a test és kor romboló és sülyesztő áramlatai ellen némi védeése és óvása.

Mily sikerrel szolgáltunk e fenséges czélnak, azt a sziveket látó jó Isten tudja, s a kik lapunkat olvasták: megítélhetik. Mi Isten segédelmével s buzgó társaink támogatásával: haladni kívánunk szolgálatunkban, lépésről lépésre menni a megáldó kegyelemben s édes Idvezítőnk evangyeliomának a nép világosítására ragyogtatásában. Meggyőződésünk, hogy a „Vasárnap“ kiadása által magyar evangyeliomi népünkért, ámbár kicsinynek tetsző és sok fáradsággal járó, de a legszükségesebb dolgot cselekeszszük.

Fogadják hálás köszönetünket azon tisztelt társak és ügybarátok, kik a „Vasárnap“-ot szellemi és anyagi támogatásukkal segítették, terjesztésének fáradságos munkájában közreműködtek. Kérjük ezen támogatást és közreműködést továbbra is. A „Vasárnap“ fenmaradása az egyetemes magyar protestáns egyháznak legközelebbi érdeke. Nekünk tanitnunk kell népünket, lehajolni lelkéhez szeretettel s azt Krisztushoz ölelni szent buzgalommal. Óhajtjuk azért, hogy a „Vasárnap“ minden egyházba járjon, ismert és szeretett házi barát legyen, hogy népet gyűjtsön, a buzgóságban, Isten, Krisztus s emberszeretben lángoló hiveket, fiakat és leányokat támasszon az Isten országának.

A „Vasárnap“, mint eddig, két forintért egész évre két hetenkint jelen meg. Határozott számú példányok megrendelését kérjük. Számonkénti elárusításra csak a felesleges példányokból adhatunk. Tiz példány után egyet az iskolai könyvtárak számára szívesen engedünk. Mint az utóbbi számokban, a magyarázatokkal vallásérkölcsei képeket is közlünk.

Bizalommal fordulunk pártolásért a főt. püspök, esperes, fő- és segédgondnok urakhoz, lelkész és tanító-testvérekhez, a gyülekezetek előjáróihoz, minden hitrokoninkhoz, hogy a „Vasárnap“ által a hit és szent élet jótéteményeit munkálni, előmozdítani méltóztassanak.

Istennek kegyelme és Szentlelke áldja meg az ő népéért való nemes törekvést, s az abban kitartó buzgalommal fáradozókat.

Felsőbányán, szept. 10-én Urunk 1881-dik esztendejében. — A „Vasárnap“ szerkesztője s főmunkatársai: Czelder Márton, Könyves Tóth Kálmán, Láng Adolf.

Zsinati képviselő választás. A tiszántuli ref. egyházkerületben a fő- és középiskolák 2-dik rendes képviselőjére elrendelt szavazatok, e hó 19-én a zsinati központi bizottság által Debreczenben felbontatván: kiderült, hogy összesen 73 tanár küldötte be szavazatát, melyek is kifogástalanoknak találtatván, mind számításba vétettek. E 73 szavazat 4 egyén közt oszlott meg, u. : m. : Márk Pál 1, Békési Gyula 7, Joó István 9 és Szegedi Sándor 56 szavazatot nyertek; ezek szerint Szegedi Sándor debreczeni tanár általános szavazattöbbséggel megválasztott zsinati képviselőnek jelentetett ki. — A rendes zsinati képviselők Szilágyi István és Szegedi Sándor urak személyében meg levén választva, most már a pótképviselők választására hivatnak fel a tanintézetek tanárai; még pedig az első alkalommal a pótképviselőségre legtöbb szavazatot nyert 3 egyén, u. : m. : Futó Mihály h. m. vásárhelyi 32, Békési Gyula debreczeni 19, Joó István debreczeni 11 szavazatot nyervén — tüzetek ki újabb szavazásra. A szavazatok beadásának határideje október 5.

Zsinati képviselők: A tiszáninneni egyházkerületben a tanintézetek rendes képviselőivé Mitrovics Gyula és Szinyei Gerzson s. pataki tanárok választattak meg.

Pápai Pál a debreczeni városi fő-reáliskolának kitünő tanára, e hó 23-án délben, hirtelen és rohamosan jött betegsége következtében elhunyt. — Az ifju tanár, kihez oly sok szép reményt kötöttünk, ki alapos készütsége, ritka humánus jelleme és tanári hivatottsága által, köztisztelet és szeretet tárgya volt, elhagyott bennünket. — Nője s egyetlen gyermeke siratják, mindazok kik ismerték, fájó szívvel mondanak bucsut a korán elköltözöttnek. Temetése 25-én délelőtt megy végbe.

Halálozások: B. Kemény István Alsó-fehérmegye volt főispánja, az erdélyi és magyarországi országgyűlések egykori képviselője, a n. enyedi és gyulafehérvári egyházmegyék és a Bethlen fótanoda főgondnoka 71 éves korában meghalt. Temetése szeptember 16-án ment végbe, nagy számú közönség részvéte mellett Csombordon. — A háznál Szász Domokos lelkész és Domokos László kir. táblai bír., a sírnál Elekes Károly tanár és Csató István alispán tartottak beszédeket.

Zsigmond Sándor h. szoboszlói lelkipásztort, lapunk buzgó munkatársát súlyos családi veszteség érte. Nője Szabó Róza e hó 13-án életének 28-dik, házasságának 10-dik évében hosszas sorvadás után elhunyt. A hű hitestárson kívül 4 ártatlan gyermek siratja az édes anyát, az özvegy édes anyja szeretett leányát s a 2 testvér a jó testvért. — Vigasztalódást a nagy veszteség közepette a bánatos szíveknek!

Lelkészválasztás. A tépei ref. egyházban boldog emlékeztű Nagy Pál lelkész helye e hó 18-án tölthetett be. Szavazattöbbséggel megválasztott Szele György a debreczeni ref. egyház egyik segédlelkésze. — Örvendünk a választás eredményének, egy kitünőleg képzett, valódi lelkipásztori jellemű férfit nyert benne a tépei egyház. — Fogadja őszinte jó kívánatunkat az ifju lelkipásztor, új pályájának kezdetén!

Tartalom: A protestáns olvasó közönséghez! — Védekezés, vagy méginkább köszönetnyilvánítás. — A reform. népiskola-tanítók budapesti országgyűléséről. — Temetési énekszó. — Lelkészi körök szükségessége, különös tekintettel a segédlelkészekre. — Tárcza: Csiky Lajos debreczeni theologiai tanárnak székfoglaló beszédéből. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**